

نگاهی به سیاست‌های کلی اتحادیه اروپا در زمینه حقوق بشر

ترجمه: زهره خطیبی
تنظیم: محمودرضا گلشن‌پژوه

«احترام به حقوق بشر یکی از اساسی‌ترین و فراگیرترین ارزش‌های جهان ماست. تمام ما، هم به صورت رسمی و هم در زندگی‌های خصوصی خود، مسئولیم که از حقوق سایر اعضای خانواده انسانی حفاظت و حمایت کنیم، خواه در منزل و خواه در هر جای دیگر جهان»^۱.

درآمد

«حقوق بشر سنگ بنای سیاست خارجی اتحادیه اروپاست». این نخستین جمله متنی است که در خصوص سیاست‌های کلی اتحادیه اروپا در زمینه حقوق بشر، در سایت اینترنتی این اتحادیه نگاشته شده است. در حقیقت از سال ۱۹۷۹ که اولین دوره پارلمان اروپا آغاز به کار کرد، مسئله حقوق بشر به‌طور گسترده در گزارشات، قطعنامه‌ها، سؤالات و فعالیت‌های آن مطرح شده است. از سال

۱. بنیثا فررو والدنر، کمیسر اروپایی روابط خارجی و سیاست همجواری اروپایی؛ به مناسبت روز جهانی حقوق بشر، ۱۰ دسامبر ۲۰۰۵.

۱۹۹۲ که «نیروی واحد اروپایی» تشکیل شد، پارلمان اروپا با توجه به نگرانی‌های حقوق بشری، از تأیید موافقت‌نامه‌های زیادی که بین اتحادیه اروپا با کشورهایی نظیر ترکیه، سوریه، مراکش و رژیم صهیونیستی امضا شده بود، خودداری کرد. در واقع اصلی که برطبق آن حقوق بشر باید فاکتور اصلی روابط خارجی اتحادیه اروپا باشد. اولین بار در بیانیه وزرای خارجه در سال ۱۹۹۶ اعلام شد:

«با توجه به اینکه حقوق بشر یکی از پایه‌های اصلی همکاری اروپایی محسوب می‌شود، رعایت حقوق بشر وظیفه قانونی و مداوم جامعه جهانی و هر ملت می‌باشد. اظهار نگرانی در مورد نقض این حقوق، نمی‌تواند به‌عنوان مداخله در امور داخلی یک دولت محسوب شود».

اعلامیه سال ۱۹۹۱ اتحادیه اروپا در زمینه حقوق بشر نیز تأکید می‌نماید که حقوق بشر بخشی از سیاست خارجی آن به حساب می‌آید. لذا از این پس شاهدیم که اتحادیه اروپا جهت ارتقای مداوم سطح حقوق بشر، در موافقت‌نامه‌های همکاری و اقتصادی با جهان سوم، بندهایی را نیز به حقوق بشر اختصاص داده است. چنانچه در قطعنامه حقوق بشر، دموکراسی و توسعه نوامبر ۱۹۹۱، به‌روشنی این مسئله تشریح شده است:

«جامعه اقتصادی اروپا و کشورهای عضو آن، صراحتاً رعایت حقوق بشر را به‌عنوان بخشی از روابطشان با کشورهای درحال توسعه معرفی می‌کنند و بندهای مربوط به حقوق بشر در موافقت‌نامه‌های همکاری آتی قید خواهد شد».^۱

۱. موسویان، سید حسین، بررسی روابط ایران و آلمان، صفحات ۲۵۳-۲۵۱، مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، تهران، ۱۳۸۵.

تمام موارد فوق نشان از آن دارد که موضوع حقوق بشر، در حال حاضر از نقشی کارآمد در سیاست‌های اتحادیه اروپا برخوردار شده است. از آنجا که یکی از مسائل فی‌مابین ایران و اتحادیه اروپا در خلال یک دهه گذشته، بحث حقوق بشر بوده، متن حاضر جهت آشنایی هرچه بیشتر کارشناسان این حوزه با نوع نگاه اروپا به مقوله حقوق بشر - بدون هیچ‌گونه دخل و تصرفی - تهیه گردیده است.^۱

ما و حقوق بشر

حقوق بشر سنگ بنای سیاست خارجی اتحادیه اروپاست. در جریان گفت‌وگوهای سیاسی که اتحادیه اروپا با کشورهای ثالث دارد، موافقت‌نامه‌های بین‌المللی که امضا می‌کند و همکاری توسعه‌ای یا اقداماتی که در مجامع چندجانبه‌ای مانند سازمان ملل به عمل می‌آورد، اتحادیه اروپا به دنبال حمایت از جهان‌شمولی و لایتجزا بودن انواع مختلف حقوق بشر (مدنی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، و فرهنگی) براساس تأکیدات کنفرانس حقوق بشر وین در سال ۱۹۹۳ است. حفاظت از حقوق بشر، همراه با پیشبرد مردم‌سالاری تکثرگرایانه و تضمین‌های مؤثر در زمینه حاکمیت قانون و مبارزه با فقر، از اصلی‌ترین اهداف اتحادیه اروپا می‌باشد.

۱. رخدادهای مهم در زمینه ادغام حقوق بشر و اصول دموکراتیک در نظم

حقوقی اتحادیه اروپا

از زمان امضای معاهده رم که براساس آن جامعه اروپایی در سال ۱۹۵۷ تأسیس شد، یکپارچگی اروپا مبتنی بر اصول جهان‌شمول آزادی و مردم‌سالاری،

1. Promotion of Human Rights and Democratisation in the European Union's External Relations; http://ec.europa.eu/comm/external_relations/human_rights/intro/index.htm

احترام به حاکمیت قانون، حقوق بشر و آزادی‌های اساسی بوده است. با این حال، سه دهه بعد از معاهده رم اتحادیه اروپا در زمینه گنجانیدن حقوق بشر و اصول مردم‌سالاری در سیاست‌های خارجی اقدام مهمی انجام داد و این موضوع با امضای معاهده اتحادیه اروپا در نوامبر سال ۱۹۹۳ وارد مرحله اجرایی شد. معاهده مذکور توسعه و تحکیم «مردم‌سالاری، حاکمیت قانون و احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی» را هدف اصلی سیاست مشترک خارجی و امنیتی اتحادیه اروپا قرار داد. همچنین تصریح دارد سیاست جامع اروپا در حوزه همکاری توسعه‌ای باید به توسعه و تقویت مردم‌سالاری و حاکمیت قانون و نیز احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی کمک کند.

ماده ۶ از معاهده اتحادیه اروپا شرط اصلی مربوط به حقوق اساسی است. براساس این ماده:

۱. اتحادیه براساس اصول آزادی، مردم‌سالاری، احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی و حاکمیت قانون بنا شده است و این اصول در میان کلیه کشورهای عضو مشترک است.
۲. اتحادیه باید به حقوق اساسی، به گونه‌ای که توسط کنوانسیون اروپایی برای حفاظت از حقوق بشر و آزادی‌های اساسی (امضا شده در رم در تاریخ ۴ نوامبر ۱۹۵۰) تضمین شده و ناشی از سنت‌های قانون اساسی مشترک کشورهای عضو است، به‌عنوان قانون جامعه احترام بگذارد.
۳. اتحادیه باید به هویت‌های ملی کشورهای عضو خود احترام بگذارد.
۴. اتحادیه باید ابزار لازم برای رسیدن به اهداف خود را فراهم کند و به سیاست‌های خود ادامه دهد.

معاهده آمستردام (که در تاریخ ۱ مه ۱۹۹۹ اجرایی شد) ماده شش را (که قبلاً ماده ف معاهده اتحادیه اروپا بود) به‌روشنی و این‌گونه توضیح می‌دهد که اتحادیه براساس اصول آزادی، مردم‌سالاری، احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی، و حاکمیت قانون، یعنی اصولی که در تمام کشورهای عضو مشترک

هستند، بنا شده است. این معاهده همچنین مکانیسمی برای تحریم کشورهای که مرتکب نقض جدی و مستمر حقوق بشر می‌شوند، توسط کشورهای عضو اتحادیه اروپا برقرار کرده است. این مکانیسم توسط معاهده نیس که در دسامبر سال ۲۰۰۰ منعقد شد، بیش از پیش مستحکم گردید.

علاوه بر آن، معاهده نیس تصریح داشت که اهداف توسعه و تحکیم مردم‌سالاری و حاکمیت قانون و احترام به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی در زمینه همکاری‌های اقتصادی، مالی، و فنی با کشورهای ثالث نیز مدنظر قرار می‌گیرند (ماده ۱۸۱). در نتیجه، پیگیری حقوق بشر به وسیله‌ای برای سنجش مجدد تمام فعالیت‌های خارجی اتحادیه اروپا تبدیل شده است.

براساس معاهده اتحادیه اروپا، هر کشور اروپایی که به اصول مصرح در بند ۱ ماده ۶ احترام بگذارد، می‌تواند درخواست عضویت در اتحادیه را داشته باشد. به‌علاوه، کشورهای نامزد باید ثابت کنند که آنها به‌صورتی مؤثر حفاظت از حقوق بشر شهروندان خود را براساس معیارهای کپنهاگ (که درخواست‌های عضویت در اتحادیه اروپا براساس آن ارزیابی می‌شود) تضمین می‌کنند. عمل به معیارهای کپنهاگ پیش‌شرط شروع مذاکرات الحاق به اتحادیه اروپا است.

معیارهای عضویت در اتحادیه اروپا مطابق با بند ۱ ماده ۴۹ معاهده اتحادیه اروپا تعیین می‌شوند:

«هر کشور اروپایی که به اصول مصرح در بند ۱ ماده ۶ احترام می‌گذارد، می‌تواند تقاضای عضویت در اتحادیه را ارائه دهد. کشور مذکور باید تقاضای خود را به شورا ارائه دهد و شورا نیز بعد از مشورت با کمیسیون و بعد از کسب موافقت پارلمان اروپا، که براساس رأی اکثریت اعضای خود عمل می‌کند، در این زمینه اقدام خواهد کرد.»

شرایط عضویت در اتحادیه اروپا - معیارهای کپنهاگ

در ژوئن سال ۱۹۹۳، شورای اروپایی کپنهاگ حق کشورهای اروپای مرکزی و شرقی برای الحاق به اتحادیه اروپا را به رسمیت شناخت به شرطی که کشورهای مذکور واجد معیارهای زیر باشند:

- سیاسی: دارای نهادهای باثباتی که متضمن مردم‌سالاری، حاکمیت قانون، حقوق بشر، و احترام به اقلیت‌ها باشند؛
- اقتصادی: دارای اقتصاد بازار فعال؛
- توجه به قانون جامعه: پایبندی به اهداف مختلف سیاسی، اقتصادی، و پولی اتحادیه اروپا.

منشور حقوق اساسی اتحادیه اروپا، که در شهر نیس و در ماه دسامبر ۲۰۰۰ منتشر شد، برای اولین بار در تاریخ اتحادیه اروپا و در یک متن واحد، انواع حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی شهروندان اروپایی و تمامی افراد ساکن در اتحادیه اروپا را تعیین کرد. شرایط مطرح‌شده در این منشور نهادهای اتحادیه اروپا را مخاطب قرار می‌دهد و در مورد کشورهای عضو که در حال اجرای قانون اتحادیه هستند، صدق می‌کند. هرگونه اقدام کمیسیون (اروپا) در زمینه روابط خارجی، با توجه به حقوق و اصول مذکور در منشور، انجام می‌شود.

۲. پیشبرد حقوق بشر و روند مردم‌سالاری در روابط خارجی

اتحادیه اروپا به‌منظور پیشبرد اهداف حقوق بشر و روند مردم‌سالاری در روابط خارجی از ابزارهای مختلفی استفاده می‌کند. برخی از این ابزارها همان ابزارهای دیپلماسی و سیاست خارجی سنتی مانند اعلامیه‌ها، اقدامات سیاسی (از طریق نمایندگی‌های دیپلماتیک در کشورهای ثالث) و نیز قطعنامه‌ها و مداخلات در چارچوب سازمان ملل هستند. علاوه بر این، اتحادیه اروپا از طریق برنامه‌های مختلف همکاری و کمک که در کشورهای ثالث اجرا می‌کند

و از طریق گفت‌وگوی سیاسی که با آنها انجام می‌دهد، به پیشبرد حقوق بشر و روند دموکراسی می‌پردازد. برای این کار، اتحادیه اروپا از مبنای حقوقی خاصی پیروی می‌کند که به نام «بند حقوق بشر» شناخته می‌شود و در تقریباً تمام موافقت‌نامه‌های اتحادیه اروپا با کشورهای ثالث، به‌عنوان مؤلفه‌ای اساسی، گنجانده می‌شود.

مکاتبات سال ۲۰۰۱ بین کمیسیون و شورا و پارلمان اروپا سه اولویت مشخص را تعیین می‌کند که از طریق آن کمیسیون اروپا می‌تواند به نحوی مؤثر به پیشبرد حقوق بشر و روند مردم‌سالاری بپردازد:

۱. پیشبرد سیاست‌های منسجم و سازگار در حمایت از حقوق بشر و روند مردم‌سالاری؛

۲. دادن اولویت بیشتر به حقوق بشر و روند مردم‌سالاری در روابط اتحادیه اروپا با کشورهای ثالث و اتخاذ رویکردی فعال‌تر به‌خصوص از طریق استفاده از فرصت‌های فراهم‌شده در نتیجه گفت‌وگوی سیاسی، کمک تجاری خارجی و...

۳. اتخاذ رویکردی راهبردی‌تر به طرح اروپایی مردم‌سالاری و حقوق بشر و انطباق برنامه‌ها و پروژه‌ها در این زمینه با تعهدات اتحادیه اروپا در زمینه حقوق بشر و مردم‌سالاری.

۳. حقوق بشر و مردم‌سالاری به‌عنوان هدف سیاست خارجی و امنیتی مشترک

در چارچوب سیاست خارجی و امنیتی مشترک، اتحادیه اروپا ابزارهای متنوعی برای پیشبرد حقوق بشر و روند مردم‌سالاری فراهم کرده است. از بین آنها می‌توان به رهنمودهای خاصی اشاره کرد که به‌گونه‌ای طراحی و انتخاب شده‌اند تا چارچوبی برای حفاظت از پیشبرد حقوق بشر در کشورهای ثالث باشند. سیاست مشترک به اتحادیه امکان می‌دهد هر کجا لازم است دست به

اقدام مشترک سریعی بزنند که ممکن است شامل اقدام سیاسی رسمی نسبت به کشور ثالث در مورد خاصی از تجاوز به حقوق بشر باشد. این ابزارها امکان اقدام سریع و منسجم در سطح اتحادیه اروپا را هنگامی که افرادی در کشورهای ثالث در معرض خطر باشند و توجیهی برای دخالت اتحادیه اروپا وجود داشته باشد، فراهم می‌آورند.

اتحادیه اروپا دارای ابزارهای چندی برای پیشبرد حقوق بشر در کشورهای ثالث است. این ابزارها شامل شش رهنمود اتحادیه اروپا در رابطه با حقوق بشر است که مربوط به مسائل با اهمیت خاص برای کشورهای عضو اتحادیه اروپاست که توسط شورا از سال ۱۹۹۸ به بعد تصویب شده است. این رهنمودها معطوف به مسائلی مانند مجازات مرگ (مصوب ۱۹۹۸)، رهنمودهای اتحادیه اروپا در مورد گفت‌وگوهای حقوق بشر (۲۰۰۱)، شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات‌های بی‌رحمانه، غیرانسانی، یا تحقیرآمیز (۲۰۰۱)، کودکان و درگیری‌های مسلحانه (۲۰۰۳)، مدافعین حقوق بشر (۲۰۰۴) و پیشبرد قانون بشردوستانه بین‌المللی (۲۰۰۵) است.

ابزارهای اصلی حقوق بشر اتحادیه اروپا - مطالعات فرنگی

- هدف راهبردهای مشترک، تعیین اهداف و افزایش میزان تأثیر اقدامات اتحادیه اروپا از طریق تقویت انسجام کلی سیاست اتحادیه است.
- مواضع مشترک، تعیین‌کننده رویکرد اتحادیه به یک موضوع خاص است که دارای ماهیت جغرافیایی یا مضمونی است؛ کشورهای عضو باید اطمینان حاصل کنند که سیاست‌های ملی آنها با این مواضع تطابق داشته باشد.
- اقدامات مشترک مربوط به موقعیت‌های خاصی است که نیازمند اقدام از سوی اتحادیه است. انتصاب نماینده‌های ویژه اتحادیه اروپا برای کمک به استقرار صلح و بازسازی بعد از درگیری در چندین منطقه یا کشور دنیا، در این دسته می‌گنجد.

مثال: در تاریخ ۱۳ مه سال ۲۰۰۴ اتحادیه اروپا با تصویب «اقدام مشترک» حمایت این اتحادیه از استقرار «واحد یکپارچه پلیس» (IPU) در جمهوری دموکراتیک کنگو را تصویب کرد.

- اقدامات سیاسی و اعلامیه‌ها معمولاً به صورت محرمانه، یا در چارچوب «ترویگا» یا از طریق ریاست اتحادیه اروپا، انجام می‌شود. به علاوه، اتحادیه اروپا می‌تواند اعلامیه‌های عمومی را صادر و ضمن آنها از دولت یا طرف‌های دیگر درخواست کند به حقوق بشر احترام بگذارند. اتحادیه اروپا اقدامات سیاسی و اعلامیه‌های مزبور را در فاصله ۱ ژوئیه ۲۰۰۴ و ۳۰ ژوئن ۲۰۰۵ در مورد ۶۰ کشور اعمال کرده است؛

مثال: هر چند مجازات مرگ چندین سال است در منطقه کاراییب اعمال نشده است، فشار فزاینده‌ای بر برخی جزایر برای اعمال آن وارد شده است. اقدام سیاسی اتحادیه اروپا طی ماه فوریه سال ۲۰۰۵ در مورد باربادوس و در ماه ژوئن همان سال در مورد ترینیداد و توباگو، زمانی که قرار بود چند مورد اعدام در این کشورها انجام شود، به اجرا در آمد.

- پیشگیری از درگیری و عملیات مدیریت بحران توسط اتحادیه اروپا در چارچوب «سیاست امنیتی و دفاعی اروپا» انجام می‌شود؛

مثال: «مأموریت حاکمیت قانون» اتحادیه اروپا در گرجستان با هدف کمک به دولت گرجستان برای توسعه راهبردی جهت هدایت فرآیند اصلاحات حقوق جنایی به اجرا در آمد. مأموریت فوق در ۱۵ ژوئیه سال ۲۰۰۵ به پایان رسید.

- گفت‌وگو و مشورت با کشورهای ثالث؛
بخشی از «رهنمودهای مربوط به گفت‌وگوهای حقوق بشر» سال ۲۰۰۱ می‌گوید: «اتحادیه اروپا اطمینان حاصل خواهد کرد که مسئله حقوق بشر، مردم‌سالاری، و حاکمیت قانون در تمام اجلاس‌ها و مباحثات آینده با کشورهای ثالث و در تمام سطوح گنجانده خواهد شد...».

- بند حقوق بشر در موافقت‌نامه‌های امضا شده با کشورهای ثالث؛
- رهنمودهای مربوط به سیاست اتحادیه اروپا در رابطه با کشورهای ثالث در زمینه مسائل مربوط به حقوق بشر؛
- اقدامات اتحادیه اروپا در مجامع حقوق بشری بین‌المللی و منطقه‌ای (سازمان ملل، شورای اروپا، سازمان امنیت و همکاری اروپا)؛

- مأموریت‌های نظارت بر انتخابات اتحادیه اروپا که اولین مورد آن در روسیه طی سال ۱۹۹۳ انجام شد، به منظور ارزیابی‌های مستقل و جامع از رفتار انتخاباتی در کشورهای در حال انتقال یا بعد از درگیری انجام می‌شود. از سال ۲۰۰۰ تاکنون، اتحادیه اروپا مأموریت‌هایی برای نظارت بر تقریباً ۴۰ انتخابات در سراسر جهان انجام داده است؛

- تأمین مالی پروژه، به خصوص از طریق طرح اروپایی روند مردم‌سالاری و حقوق بشر.

۴. حقوق بشر در خط مقدم همکاری توسعه‌ای اتحادیه اروپا

اتحادیه اروپا بزرگ‌ترین منبع کمک در جهان است و ۵۵ درصد از کمک‌های توسعه‌ای را، که ۲۰ درصد آن توسط کمیسیون مدیریت می‌شود، به خود اختصاص می‌دهد. هدف پیشنهاد مورخ ۱۳ ژوئیه ۲۰۰۵ کمیسیون برای تدوین سیاست توسعه‌ای جدید اتحادیه اروپا، کاهش فقر در راستای اهداف توسعه هزاره و تأکید بر اهمیت پیشبرد حاکمیت مناسب، حقوق بشر و مردم‌سالاری است. این «اجماع اروپایی» برای اولین بار ظرف ۵۰ سال همکاری توسعه‌ای، چارچوب مشترکی از اهداف، ارزش‌ها، و اصول فراهم می‌کند که اتحادیه (از جمله ۲۵ کشور عضو و کمیسیون اروپا) از آن حمایت می‌کند و آن را به‌عنوان یک بازیگر جهانی و شریک جهانی به پیش می‌برد.

ماده ۱۳ «اجماع اروپایی»: مشارکت اتحادیه اروپا و گفت‌وگو با کشورهای ثالث باعث پیشبرد ارزش‌های مشترکی مانند احترام به حقوق بشر، آزادی‌های اساسی، صلح، مردم‌سالاری، حق حاکمیت مناسب، برابری جنسیتی، حاکمیت قانون، همبستگی و عدالت خواهد شد.

راهبرد جدید سیاست توسعه‌ای متعکس‌کننده شرایط تغییر یافته از زمان انتشار راهبرد سابق در ماه نوامبر سال ۲۰۰۰ از جمله اجماع نیرومندتر در رابطه با

اهداف توسعه هزاره، چارچوب امنیتی بعد از حملات تروریستی ۱۱ سپتامبر و افزایش تأثیر جهانی‌سازی است.

۵. گفت‌وگوها و مشورت‌های مربوط به حقوق بشر

برخورد با حقوق بشر در محدوده گفت‌وگوی سیاسی که اتحادیه اروپا با کشورهای ثالث یا گروه‌های منطقه‌ای در چارچوب سیاست خارجی و امنیتی مشترک انجام می‌دهد، صورت می‌گیرد. به علاوه، اتحادیه اروپا درگیر گفت‌وگوهای ویژه حقوق بشر با برخی کشورها بوده است.

گفت‌وگوهای حقوق بشر در چندین سطح اتفاق می‌افتد: با چین و ایران، اتحادیه اروپا گفت‌وگوهایی با ساختار کاملاً مشخص در سطح مقامات ارشد حقوق بشر انجام می‌دهد که کانون توجه آن منحصراً حقوق بشر است. این نوع گفت‌وگو تنها در مورد کشورهای به کار گرفته شده است که جامعه اروپایی با آنها هیچ‌گونه موافقت‌نامه‌ای منعقد نکرده است و یا موافقت‌نامه‌های سابق فاقد بند مربوط به حقوق بشر بوده‌اند. در مورد بسیاری دیگر از کشورهای ثالث، گفت‌وگوهای حقوق بشر در سطح محلی یا در چارچوب موافقت‌نامه‌هایی که اتحادیه اروپا با آن کشورها منعقد کرده است، انجام می‌شود. به‌عنوان مثال، مشورت‌های مفصل با کشورهای افریقایی، منطقه کارایب، و حوزه اقیانوس آرام در چارچوب «موافقت‌نامه کوتونو» انجام می‌شود.

بعد از توافق به دست آمده در اجلاس سران اتحادیه اروپا و روسیه در نوامبر سال ۲۰۰۴، اتحادیه اروپا و روسیه شروع به گفت‌وگوهای مشورتی در رابطه با حقوق بشر به صورت منظم و نیم سالانه کرده‌اند. هر دو طرف توافق کرده‌اند که گفت‌وگوهای مشورتی بخش مهمی از روابط کلی اتحادیه اروپا و روسیه را تشکیل می‌دهد.

گفت‌وگوهای مشورتی منظم در رابطه با مسائل حقوق بشر با کشورهای

مانند ایالات متحده امریکا، کانادا، ژاپن، استرالیا، و نیوزیلند نیز انجام می‌شود. این گفت‌وگوها به صورت جلسات شش ماه یک بار کارشناسان و قبل از اجلاس‌های اصلی مربوط به حقوق بشر در سازمان ملل انجام می‌شود.

به‌طور کلی، هدف گفت‌وگوهای حقوق بشر کسب اطلاعات مربوط به وضعیت حقوق بشر در کشور مورد نظر، نشان دادن نگرانی اتحادیه اروپا نسبت به سابقه حقوق بشر آن کشور و تعیین اقدامات عملی برای بهبود آن، به‌خصوص از طریق پروژه‌های همکاری، و بحث درباره مسائل مورد علاقه دو طرف و تقویت همکاری در رابطه با حقوق بشر در مجامع چند ملیتی مانند سازمان ملل است. به‌علاوه، طی گفت‌وگوهای حقوق بشر می‌توان در مرحله اولیه مشکلاتی را که ممکن است منجر به درگیری‌های آینده شوند شناسایی کرد. این قبیل گفت‌وگوها همچنین برای افزایش تأثیر استانداردهای بین‌المللی حقوق بشر و شیوه‌های عملی اتحادیه اروپا بر دولت‌های دیگر بسیار مفید است.

۶. بند مربوط به حقوق بشر در قراردادهای امضا شده با کشورهای ثالث

از سال ۱۹۹۵، تمامی موافقت‌نامه‌های دوستی و نیز موافقت‌نامه‌های شراکت و همکاری با کشورهای ثالث دارای بندی است که به صراحت بیان می‌کند؛ مسئله حقوق بشر عنصری اساسی در روابط بین دو طرف است. در حال حاضر ۱۲۰ موافقت‌نامه به این شکل منعقد شده است. در صورتی که اصول مذکور مورد نقض قرار گیرد، اتحادیه اروپا ممکن است دست به اقداماتی بزند که از عدم صدور ویزا برای مقامات ارشد دولت تا مسدود کردن دارایی‌های آن کشور در کشورهای عضو اتحادیه اروپا متغیر خواهند بود. بند حقوق بشر همچنین احتمال نهایی تعلیق موافقت‌نامه را مدنظر قرار می‌دهد. با این حال، منطق اصلی برای گنجاندن چنین بندی ایجاد مبنایی مثبت برای پیشبرد حقوق بشر در کشورهای ثالث از طریق گفت‌وگو و متقاعدسازی است. به عبارت

دیگر، اقدام مثبت بر استفاده از اقدامات تنبیهی ترجیح داده می‌شود. نقش محوری حقوق بشر به‌خصوص در موافقت‌نامه کوتونو (که معاهده‌ای به‌منظور تجارت و ارسال کمک بین کشورهای عضو اتحادیه اروپا و ۷۸ کشور در حال توسعه در مناطق آفریقا، کاراییب، و حوزه اقیانوس آرام است)، کاملاً مشهود است. اگر هریک از آن کشورها در زمینه احترام به حقوق بشر قصور کند، امتیازات تجاری را می‌توان به حالت تعلیق درآورد و سطح برنامه‌های کمکی را کاهش داد یا آنها را متوقف کرد.

۷. نهادینه کردن حقوق بشر و روند دمکراسی

نهادینه کردن، فرآیندی است که در آن مسائل مربوط به حقوق بشر و روند مردم‌سالاری در تمام جنبه‌های سیاست‌گذاری، تصمیم‌گیری و اجرایی اتحادیه اروپا - شامل روابط تجاری و کمک‌های خارجی - گنجانده می‌شوند. نهادهای اروپایی تعهد عمیقی به نهادینه کردن حقوق بشر دارند. کمیسیون اروپا مجموعه‌ای از پیشنهادهای منسجم را در این رابطه طی سندی با عنوان «نقش اتحادیه اروپا در پیشبرد حقوق بشر و مردم‌سالاری در کشورهای ثالث» در ماه مه سال ۲۰۰۱ شرح داد.

به‌عنوان مثال، «اسناد راهبرد کشوری» کمیسیون مزبور، که برای مرور جامع مسائل مهم در روابط اتحادیه اروپا با کشورهای ثالث خاص طراحی شده‌اند و زمینه کمک خارجی به آن کشورها را تشکیل می‌دهند، شامل ارزیابی وضعیت حقوق بشر و روند مردم‌سالاری است. این ارزیابی باید به نوبه خود عنصر اصلی راهبردهای تصویب‌شده کمک به سایر کشورها باشد و به‌صورت منظم مورد بازبینی قرار گیرد تا فرصتی برای گسترش و خالص‌سازی مراجع مربوط به حقوق بشر فراهم آورد.

به همین ترتیب، کمیسیون اروپا از برنامه‌های همکاری دوجانبه و منطقه‌ای برای پیشبرد حاکمیت مناسب، حاکمیت قانون و روند مردم‌سالاری، و

همکاری در زمینه حقوق بشر استفاده می‌کند. این موضوع امکان حمایت از کمیسیون‌های انتخاباتی، اصلاحات قوه قضاییه، پیشبرد حقوق زنان و کودکان یا کار کردن با نهادهای ملی حقوق بشر را فراهم می‌کند.

در چارچوب سیاست همجواری اروپایی، کمیسیون متعهد به تضمین این نکته است که مسائل مربوط به حقوق بشر و روند مردم‌سالاری در فصول سیاسی طرح‌های عملی که به صورت مشترک با همسایگان شرقی و جنوبی اتحادیه تدوین می‌شوند، کاملاً مدنظر قرار داده شود.

۸. چالش‌های آینده

چارچوب موجود به شرح فوق مبنایی برای پیشبرد کارآمد حقوق بشر و روند مردم‌سالاری در روابط خارجی اتحادیه اروپاست. ابزارهای فراوان موجود همراه با قدرت اقتصادی و سیاسی این اتحادیه، به آن امکان می‌دهد نقشی پیشرو در گسترش حقوق بشر و ارزش‌های مردم‌سالارانه در جهان داشته باشد. با توجه به اینکه تمام نهادهای سیاسی اتحادیه اروپا و نیز کشورهای عضو نقش فعالی در پیشبرد حقوق بشر ایفا می‌کنند، یکی از چالش‌های اصلی، بهبود بیشتر هماهنگی و همکاری بین آنها و بین سیاست‌ها و اقدامات مختلف اتحادیه اروپاست.

چالش اصلی دیگر، که عبارت است از نهادینه کردن گسترش حقوق بشر و ارزش‌های مردم‌سالارانه در تمامی سیاست‌ها و اقدامات اتحادیه اروپا و در روابط اتحادیه با کشورهای ثالث، همچنان ادامه یافته و کارآمدتر خواهد شد. در کنار مسائل کلی‌تر مربوط به حقوق بشر و روند مردم‌سالاری، توجه خاص و فزاینده‌ای به حقوق کودکان، زنان و بومیان می‌شود.

۹. تأمین هزینه فعالیت‌هایی که هدف آنها پیشبرد حقوق بشر و روند مردم‌سالاری است

براساس طرح پارلمان اروپا در سال ۱۹۹۴، هدف اصلی طرح اروپایی مردم‌سالاری و حقوق بشر، پیشبرد حقوق بشر و مردم‌سالاری و پیشگیری از درگیری در کشورهای ثالث از طریق تأمین مالی فعالیت‌هایی است که هدف آنها دستیابی به این اهداف است. در سال ۲۰۰۴، طرح اروپایی دموکراسی و حقوق بشر هزینه پروژه‌هایی به ارزش بیش از ۱۰۰ میلیون یورو در ۳۲ کشور جهان را تأمین کرد.

ارزیابی

بررسی نکات طرح‌شده در خصوص اهمیت حقوق بشر برای اعضای اتحادیه اروپا، نشان از آن دارد که با گذشت زمان، مسائل حقوق بشری به آرامی در حال خارج شدن از زیر سایه ترجیحات اقتصادی اتحادیه اروپا می‌باشد. هرچند این امر با فراز و نشیب‌های بسیاری روبه‌روست و یقیناً نوع برخورد اتحادیه اروپا با وضعیت حقوق بشری در چین با کشوری دیگر قابل مقایسه نیست، اما به هر حال موضوعات فوق نشان از وجود اراده‌ای جمعی - چه ظاهری و چه واقعی - جهت لحاظ کردن ترتیبات حقوق بشری در مناسبات اتحادیه اروپا با کشورهای دیگر دارد.

شہزادہ شاہجہاں شاہ
پرنٹنگ

پرنٹنگ